

SỰ THẬT TRẦN TRỤY
VỀ TIỀN

NAKED MONEY: A REVEALING LOOK AT OUR FINANCIAL SYSTEM

Copyright © 2016 by Charles Wheelan
All rights reserved.

SỰ THẬT TRẦN TRỤI VỀ TIỀN

Bản quyền tiếng Việt © Công ty Cổ phần Sách Alpha, 2024

Alpha Books - Better Knowledge, Better Success

Thương hiệu sách Quản trị kinh doanh số 1 thị trường

Alpha Books không bán sách, chúng tôi bán những kinh nghiệm và kiến thức kinh doanh, quản trị hàng đầu thế giới.

Không phần nào trong xuất bản phẩm này được phép sao chép hay phát hành dưới bất kỳ hình thức hoặc phương tiện nào mà không có sự cho phép trước bằng văn bản của Công ty Cổ phần Sách Alpha. Chúng tôi luôn mong muốn nhận được những ý kiến đóng góp của quý vị độc giả để sách ngày càng hoàn thiện hơn.

Biên mục trên xuất bản phẩm của Thư viện Quốc gia Việt Nam

Wheelan, Charles

Sự thật trần trụi về tiền : Hiểu đơn giản về hệ thống ngân hàng và thế giới tiền tệ đầy hỗn loạn / Charles Wheelan. - H. : Thế giới ; Công ty Sách Alpha, 2024. - 564 tr. ; 21 cm
ISBN 978-604-77-3232-6

1. Tiền tệ 2. Tài chính 3. Ngân hàng 4. Lịch sử
332.4 - dc23
TGK0275p-CIP

Góp ý về sách, liên hệ về bản thảo và bản dịch: publication@alphabooks.vn

Liên hệ hợp tác về nội dung số: ebook@alphabooks.vn

Liên hệ hợp tác xuất bản & truyền thông trên sách: publication@alphabooks.vn

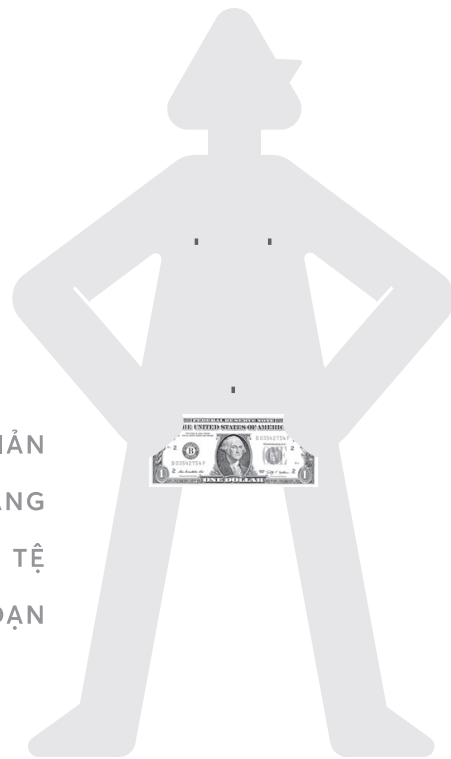
Liên hệ dịch vụ tư vấn, đại diện & giao dịch bản quyền: copyright@alphabooks.vn

naked money

Tuấn Minh, Hương Giang dịch

SỰ THẬT TRẦN TRỤY VỀ TIỀN

HIỂU ĐƠN GIẢN
VỀ HỆ THỐNG NGÂN HÀNG
VÀ THẾ GIỚI TIỀN TỆ
ĐÃY HỒN LOẠN

charles wheelan

HỘI ĐỒNG CỐ VẤN XUẤT BẢN

Hoàng Nam Tiến

Phó Chủ tịch Hội đồng trường
trường Đại học FPT

Đoàn Đức Thuận - Phó TGD về
Chiến lược và Marketing - Kowil Fashion

Trần Hồng Quang

CEO HQBC Consulting & Investment

Nguyễn Minh Tuấn

CEO AFA Capital

Nguyễn T. Quỳnh Trang

Phó Chủ tịch CSMO

Lê Quốc Vinh

Chủ tịch LeBros

Nguyễn Đình Thành

Đồng sáng lập Elite PR School

Lê Hồng Phúc - Phó Chủ tịch Hội

các Nhà QTDN Việt Nam
Chủ tịch CLB Nhân sự Việt Nam

Nông Vương Phi

CEO Công ty Phi&P

Nguyễn Cảnh Bình

Chủ tịch HĐQT Alpha Books

ĐỘI NGŨ TRIỂN KHAI ALPHA BOOKS

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Đỗ Nguyệt Anh

Điều phối viên: Thùy Chi

Thiết kế bìa: TrangFu

Trình bày: Mỹ Mây

Thư ký xuất bản: Thủy Nguyễn

Bản quyền: Thiên Hương

Alpha Books không bán sách, chúng tôi bán những kinh nghiệm
và kiến thức kinh doanh, quản trị hàng đầu thế giới.

Alpha Books - Better Knowledge, Better Success

CON ĐƯỜNG TIỀN TỆ TRONG SỰ THẬT TRẦN TRỤI VỀ TIỀN

– TS. Cán Văn Lực

Chuyên gia Kinh tế trưởng BIDV

Ủy viên Hội đồng Tư vấn Chính sách Tài chính

– Tiền tệ Quốc gia

Có lẽ lâu lắm rồi tôi mới đọc một cuốn sách về vấn đề được cho là khô khan (tiền tệ – ngân hàng) mà lại dễ hiểu, được nôm na hóa và cụ thể hóa với những minh chứng, thí dụ và cách dẫn dắt dí dỏm, nhẹ nhàng, cuốn hút như vậy. Vì lẽ đó, cuốn sách có thể nói là dễ đọc, dễ tiếp thu, dễ nhớ đối với bất kỳ độc giả nào, kể cả những ai chưa có kiến thức nền tảng về kinh tế – tiền tệ.

Với dung lượng hơn 500 trang, tác giả đã dẫn chúng ta đi trên con đường tiền tệ với nhiều cung bậc khác nhau, từ nguồn gốc, chức năng cơ bản của tiền tệ, đến chế độ bản vị vàng, đô la hóa, rồi đồng tiền chung khu vực như đồng euro và gần đây nhất là tiền mã hóa, tiền kỹ thuật số như bitcoin, onecoin... Tất cả những chế độ tiền tệ này đều được minh chứng với những mặt được, mặt trái và tác dụng phụ của nó, để từ đó,

vừa phản ánh quá trình phát triển của tiền – vàng, vừa cho thấy chính phủ và xã hội các quốc gia đã tiếp cận, phản ứng, sử dụng, khai thác và phát triển tiền tệ như thế nào đối với mỗi thời kỳ của mỗi loại hình thái tiền tệ khác nhau.

Quan trọng hơn là tác giả đã có cách tiếp cận thú vị, cùng với những đánh giá, nhận định, nôm na hóa bản chất của những khái niệm, tiến trình khá phức tạp trong mỗi giai đoạn thăng (lạm phát), trầm (giảm phát) hay tăng trưởng, suy thoái, suy giảm và ổn thỏa (ổn định, trong mục tiêu) của nền tài chính – tiền tệ và rộng hơn là nền kinh tế của các quốc gia hay khu vực điển hình. Tác giả đã dẫn giải, làm rõ tệ hại của hiện tượng “giảm phát” mà nhiều người cho rằng không sao, thậm chí có lợi cho nhiều đối tượng trong nền kinh tế. Điều đó có thể là không sai nhưng dường như chưa đủ, có phần phiến diện và chủ quan, như tác giả đã chỉ ra.

Từ việc đề cập đến những chính sách, giải pháp “cứu vãn”, “khắc phục” khiếm khuyết, khủng hoảng kinh tế – tài chính của các quốc gia, thường được thể hiện qua vai trò dẫn dắt của ngân hàng trung ương cùng với bộ tài chính, cơ quan giám sát tài chính – tiền tệ, cơ quan bảo hiểm tiền gửi của mỗi nước; tác giả đã giúp chúng ta làm rõ nguyên nhân, rút ra những bài học kinh nghiệm quý giá và đặc biệt là những gì có thể làm tốt hơn. Không có nhiều cuốn sách về kinh tế – tài chính có thể làm được điều này.

MỤC LỤC

Con đường tiền tệ trong <i>Sự thật trần trụi về tiền</i>	5
Lời cảm ơn	9
Lời giới thiệu	12

PHẦN 1: BẢN CHẤT CỦA VẤN ĐỀ

01. Tiền là gì?	26
02. Lạm phát và giảm phát	54
03. Khoa học, nghệ thuật, chính trị và tâm lý học về giá cả	90
04. Tín dụng và sự sụp đổ	127
05. Ngân hàng trung ương	166
06. Tỷ giá hối đoái và hệ thống tài chính toàn cầu	210
07. Vàng	261

PHẦN II: TẠI SAO NÓ LẠI QUAN TRỌNG?

- 08.** Một nét thoáng qua về lịch sử tiền tệ Mỹ 292
- 09.** 1929 và 2008 338
- 10.** Nhật Bản 389
- 11.** Đồng Euro 420
- 12.** Mỹ và Trung Quốc 454
- 13.** Tương lai của tiền tệ 484
- 14.** Để ngân hàng
trung ương hoạt động hiệu quả hơn 518

LỜI CẢM ƠN

Đây là cuốn sách khó viết. Chẳng có ai chỉ ngồi trước máy tính và rồi cứ thế gõ ra những suy nghĩ thú vị của mình về chính sách tiền tệ. Chính sách tiền tệ là vấn đề phức tạp. Và nhiệm vụ biến nó để trở nên dễ tiếp cận và thú vị cũng không hề dễ dàng. Tôi được hỗ trợ ở mọi giai đoạn, bắt đầu từ quá trình nghiên cứu nền tảng vốn rất quan trọng. Jack Pinto là trợ lý nghiên cứu tuyệt vời khi đã khám phá ra nhiều giai thoại thú vị trong cuốn sách này. Khi Jack tốt nghiệp, Zachary Hardwick đã tiếp quản trách nhiệm lớn lao của anh ấy. Jeffrey Lang hỗ trợ tôi trong giai đoạn cuối của dự án, khi tôi thường cần gấp các thông tin chi tiết cần thiết.

Đồng nghiệp ở Dartmouth cũng giúp đỡ tôi hết mình bất kể việc lớn hay nhỏ. Jim Feyrer là nguồn đóng góp ý kiến đáng tin cậy cho các loại câu hỏi kinh tế vĩ mô. Việc lang thang vào văn phòng của ông ấy để ngẫu nhiên đặt những câu hỏi luôn thú vị và thường rất hữu ích. Tôi ngưỡng mộ lòng đam mê học hỏi trên nhiều lĩnh vực của ông ấy.

David “Danny” Blanchflower không chỉ là nguồn tài liệu tuyệt vời cho cuốn sách mà còn là bạn chơi gôn hài hước, thường thì ông vừa có khiếu hài hước vừa chơi gôn hay. Tôi đã nhiều lần mang theo máy ghi âm trên xe gôn để ghi lại những chia sẻ của ông ấy. Tôi cũng rất biết ơn Doug Irwin trước công trình học thuật hấp dẫn của ông về bản vị vàng và những phản hồi hữu ích của ông về bản thảo cuốn sách.

Andrew Samwick đã dựng cho tôi ngôi nhà trí tuệ tuyệt vời tại Trung tâm Rockefeller ở Dartmouth. Thật là một đặc ân khi được làm việc cùng những giảng viên, nhân viên và sinh viên tài năng, giàu lòng vị tha như vậy mỗi ngày. Hầu như chẳng ai mà mỗi sáng mai thức dậy đều trần trụi làm sao để cải thiện nền giáo dục đại học nhưng ở “Rocky” mọi người thực sự làm điều đó.

Dù vô cùng bận rộn nhưng Paul Volcker và Ben Bernanke, hai cựu chủ tịch Cục Dự trữ Liên bang, vẫn dành thời gian trò chuyện với tôi về chính sách tiền tệ. Tôi trân trọng những cam kết của họ đối với dịch vụ công. Volcker – hay còn được gọi là “người hùng chống lạm phát” trong chương 5 – đã dũng cảm đối mặt với tình trạng lạm phát hoành hành ở Mỹ trong suốt những năm 1970. Bernanke đã leo lái thế giới vượt qua cuộc khủng hoảng tài chính tồi tệ nhất kể từ cuộc Đại suy thoái. Mỗi người đều hứng chịu những chỉ trích chính trị công khai vì những nỗ lực của mình.

Bộ đôi năng động tại W. W. Norton, Jeff Shreve và Drake McFeely, xuất sắc áp dụng tất cả các công cụ cần thiết để biến những ý tưởng hay thành những cuốn sách tuyệt vời. Tina Bennett giúp ra mắt dự án ngay từ giai đoạn đầu. Tôi trân trọng sự ủng hộ lâu dài và kiên định của cô ấy.

Cuối cùng, không kém phần quan trọng, Leah, Katrina, Sophia và CJ đã cân bằng hài hòa giữa sự hỗn loạn và mạo hiểm của công việc, cũng như công tác hỗ trợ. Cảm ơn gia đình vì luôn đem lại niềm vui cho tôi. Katrina, cô con gái vốn luôn hoài nghi về cuộc sống của một giáo sư đại học, thường hỏi tôi rằng: “Thực sự thì bố làm công việc gì ạ?” Ít nhất bây giờ tôi có thể nói: “Bố đã viết cuốn sách này.”

LỜI GIỚI THIỆU

Hãy lấy một tờ 20 đô la từ ví của bạn và quan sát thật kỹ. Tờ tiền trông thật đẹp với hàm lượng chất sợi cao nên bạn có thể giặt nó mà không gặp phải vấn đề gì, nhưng cuối cùng đó vẫn chỉ là một tờ giấy. Hình ảnh in trên đó mặc dù đẹp nhưng không thể nào sánh với các tác phẩm nghệ thuật. Có lẽ điều quan trọng nhất là tờ giấy không hứa hẹn với bạn bất kỳ điều gì, không vàng, không bạc, không gì cả. Nó là tờ giấy không có giá trị nội tại. Nếu bạn mang tờ tiền đến Cục Dự trữ Liên bang – cơ quan chịu trách nhiệm phát hành tiền tệ của Mỹ (sau đó tiền được Bộ Ngân khố in), sẽ chẳng có ai đổi lại cho bạn thứ gì. Một số Ngân hàng Dự trữ Liên bang, chẳng hạn như Chicago, có một viện bảo tàng nhỏ, nhưng nếu bạn vấy tờ 20 đô la (hoặc thậm chí 100 đô la) quanh khu tiền sảnh và yêu cầu đổi lấy một thứ hữu hình, bạn sẽ nhận lại một ánh nhìn kỳ lạ và có thể bị mời ra khỏi tòa nhà.

Vậy tờ tiền có giá trị gì? Nó không hề vô giá trị. *Nó trị giá khoảng 20 đô la.* Đây không phải là tuyên bố ngớ ngẩn, hoặc ít nhất là không ngớ ngẩn như người

ta tưởng. Nếu bạn cầm 20 đô la vào cửa hàng bánh sandwich, bạn sẽ có bữa trưa ngon miệng cho hai người. Vào cửa hàng tạp hóa, bạn sẽ mua được 1,5kg ức gà hoặc một chai rượu vang Pinot Noir loại ngon. Gần như tất cả người dân Mỹ và người dân trên khắp thế giới đều hiểu rõ giá trị của tờ giấy này. Họ sẽ vui mừng khi nhận được 20 đô la rơi ra từ túi của bạn – khác với mọi tờ giấy nhỏ khác rơi trên đường.

Cuốn sách bàn về tiền – về việc làm thế nào mà những tờ giấy trong túi của bạn lại có giá trị như vậy, và làm thế nào mà quy ước kỳ lạ – trao đổi những tờ giấy dường như vô dụng để lấy hàng hóa thật – lại trở thành nền tảng cho nền kinh tế hiện đại. Tất nhiên, khi bàn về vấn đề này, chúng ta cũng sẽ đề cập đến những thứ thậm chí còn kỳ lạ hơn như việc bạn có thể viết séc, quẹt điện thoại hoặc đưa cho ai đó một miếng nhựa hình chữ nhật và đổi lấy những món đồ nội thất, đồ dùng văn phòng hoặc thậm chí cả một chiếc ô tô mới tinh.

Trên thực tế, bạn còn có thể làm tất cả những việc này bằng tiền của người khác. Tiền không chỉ đơn thuần là những tờ tiền giấy trong ví của bạn. Toàn bộ hệ thống tài chính của chúng ta được xây dựng dựa trên một ý tưởng đơn giản nhưng vô cùng mạnh mẽ: tín dụng. Các ngân hàng, và nhiều định chế hoạt động giống như ngân hàng, đóng vai trò trung gian kết nối người cho vay và người đi vay (tất nhiên là kèm một khoản phí). Trong quá trình cho vay, điều đáng chú ý là các định

chế tài chính tạo ra tín dụng, từ đó mở rộng cung tiền.

Hãy cùng suy nghĩ về ví dụ đơn giản sau:

1. Tôi có 10.000 đô la Mỹ còn bạn chẳng có đồng nào.
2. Tôi gửi 10.000 đô la của mình vào ngân hàng và họ cho bạn vay 9.000 đô la.
3. Tôi vẫn sở hữu 10.000 đô la được gửi vào ngân hàng (tôi có thể viết séc với số tiền đó) và bây giờ bạn có 9.000 đô la.
4. Cung tiền – số lượng tiền bạn có thể chi tiêu cho hàng hóa và dịch vụ ngay lúc này – đã tăng từ 10.000 đô la lên 19.000 đô la.

Thật đáng kinh ngạc! Đó chính là sức mạnh của tín dụng. Tất nhiên, việc bạn tiêu số tiền mà thực chất vẫn thuộc về tôi vừa là nguồn sức mạnh kinh tế, vừa là nguồn bất ổn kinh tế. Tin tốt là tín dụng cho phép sinh viên duy trì việc theo học, các gia đình mua nhà và các doanh nhân thành lập doanh nghiệp mới. Ngành ngân hàng cho phép chúng ta tận dụng hiệu quả khoản vốn của người khác.

Tin xấu là khi tín dụng rơi vào khủng hoảng (như vào năm 2008), hậu quả có thể sẽ vô cùng tàn khốc đối với toàn bộ nền kinh tế. Vấn đề xảy ra khi tôi bỗng muốn lấy lại tiền của mình và bạn không có khả năng trả lại, có thể vì bạn đã dùng số tiền đó để mua nhà, mua ô tô hoặc mua nhà hàng.

Lịch sử ngành tài chính cũng là lịch sử của những cuộc khủng hoảng. Nếu người cho vay muốn lấy lại tiền và người đi vay không thể sẵn sàng đáp ứng thì định chế tài chính vốn môi giới cho thương vụ này có thể phá sản. Khi các định chế tài chính đứng trước nguy cơ phá sản, càng nhiều người đổ xô đi rút tiền của họ hơn – điều gần như chắc chắn gây ra vụ phá sản. Chúng ta học được từ bài học năm 2008 rằng một số bộ phận cấu thành nên lĩnh vực tài chính nghe có vẻ phức tạp (thị trường mua lại, thị trường thương phiếu, v.v.), thực tế lại rất dễ bị tổn thương trước việc rút tiền ồ ạt khi người gửi cảm thấy lo lắng, cũng giống như các ngân hàng trong thời kỳ Đại suy thoái.

Khi hệ thống hoạt động tốt, tiền và tín dụng sẽ là chất bôi trơn cho hệ thống, đồng thời tăng cường sự sáng tạo của con người. Khi hệ thống sụp đổ, giống như những gì đã từng xảy ra vào năm 2008, toàn bộ cơ cấu tài chính sẽ sụp đổ theo với tổn thất khổng lồ cho nhân loại. Điều này cũng được bàn đến trong cuốn sách.

Ngân hàng trung ương, dù là Cục Dự trữ Liên bang Mỹ, Ngân hàng Anh hay Ngân hàng Trung ương Châu Âu, là tổ chức chịu trách nhiệm chính trong việc quản lý tất cả những điều này. Các ngân hàng trung ương có trách nhiệm duy trì giá trị của đồng tiền và bảo toàn sự ổn định của hệ thống tài chính. (Tại Mỹ, Cục Dự trữ Liên bang có thêm nhiệm vụ sử dụng quyền hạn của